

دعای مستجاب

پیرامون شرایط، موانع و آداب استجابت دعا (۴)

برخی حکمت‌های عدم استجابت دعا

نویسنده:

مسلم زکی زاده

دفتر نشر فرهنگ و معارف اسلامی

مسجد هدایت

بهمن ماه ۱۳۹۳

در جزوه سابق، به بررسی آداب دعا پرداخته و تعدادی از آداب دعا را با هم برشمردیم، اینک در جزوه پایانی با توکل به خدای متعال و توسل به خاندان عترت و ائمه هدایت صلوات الله علیهم اجمعین، به بیان تنمّه آداب دعا می پردازیم و در قسمت نهائی، اشاره ای به برخی از حکمت های عدم استجابت دعا خواهیم داشت.

۱۲- تسلیم امر خداوند بودن (بیان ذکر ما شاء الله لا حول و لا قوه
إِلَّا بِاللَّهِ).

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ فَقَالَ بَعْدَ مَا دَعَا - مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ - قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ اسْتَبَسَّلَ عَبْدِي وَاسْتَسَلَّمَ لِأَمْرِي اقضُوا حَاجَتَهُ». از امام صادق علیه السلام روایت شده است که حضرت فرمودند: هر گاه انسان دعا کند و بعد از دعا بگوید - ما شاء الله لا حول و لا قوه إلا بالله (هر چه خدا بخواهد و هیچ حول و قوه ای نیست مگر از جانب خدای

متعال)-خدای عزّ و جلّ می فرماید: بنده من، دل به من نهاد و تسلیم امر من گردید، حاجتش را برآورد.^۱

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلَى قَوْمٍ فَشَكَأَ إِلَى اللَّهِ الضَّعْفَ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ أَنْ النَّصْرَ يَأْتِيكَ بَعْدَ خَمْسَ عَشْرَةَ سَنَةً فَقَالَ لِأَصْحَابِهِ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَمَرَنِي بِقِتَالِ بَنِي فَلَانَ فَشَكُوا إِلَيْهِ الضَّعْفَ فَقَالَ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ النَّصْرَ يَأْتِينِي بَعْدَ خَمْسَ عَشْرَةَ سَنَةً فَقَالُوا مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ قَالَ فَاتَاهُمُ اللَّهُ بِالنَّصْرِ فِي سَنَتِهِمْ تِلْكَ لِتَفْوِضِهِمْ إِلَى اللَّهِ لِقَوْلِهِمْ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ». از حضرت صادق علیه السلام روایت است که آن حضرت فرمودند: خدای متعال پیغمبری را به سوی قومی مبعوث نمود، او به درگاه خدا از ضعف خود شکایت کرد، خدای عزّ و جلّ به او وحی نمود که بعد از گذشت پانزده سال پیروز خواهی شد. آن پیغمبر خدا به اصحابش فرمود که خداوند عزّ و جلّ مرا به جنگ با بنی فلان امر نموده است و من به درگاه او از ضعف

^۱ اصول کافی ج ۲ ص ۵۲۱.

و ناتوانی خود شکایت نمودم، خدای متعال به من وحی نمود که بعد از پانزده سال پیروز خواهم شد، اصحاب او گفتند: «مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ»، پس خدای تعالی در همان سال پیروزی را نصیبشان کرد، به خاطر آن که امر خود را به خدای متعال تفویض نموده و تسلیم خواسته او گردیدند، به جهت گفتن «مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ».^۲

رُوی: «أَنَّ مَنْ أَصَابَتْهُ شِدَّةٌ وَكَانَتْ لَهُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى حَاجَةٌ بِالْغَا مَا بَلَغَتْ فَلْيُصْبِحْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ صَائِمًا وَ لِيُقَلَّ سِتِّمِائَةً مَرَّةً مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ يَسْأَلُ اللَّهُ تَعَالَى حَاجَتَهُ تُقْضَى سَرِيعًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى» سید بن طاووس رحمه الله علیه می فرماید که روایت شده است: هر کس مبتلا به سختی و بلائی شده و از درگاه خداوند متعال حاجتی بخواهد هر اندازه که حاجتش بزرگ باشد، پس باید صبح جمعه درحالی که روزه است ششصد مرتبه بگوید: «

^۲ مجموعه ورام ج ۱ ص ۱۶.

مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» سپس از خداوند حاجت خود را بخواهد، ان شاء الله حاجتش سریعاً برآورده خواهد شد.^۳

۱۳- خواندن دو رکعت نماز.

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ صَلَّى رُكْعَتَيْنِ فَاتَمَّ رُكُوعَهُمَا وَسُجُودَهُمَا ثُمَّ سَلَّمَ وَأَثْنَى عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَعَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ثُمَّ سَأَلَ حَاجَتَهُ فَقَدْ طَلَبَ فِي مَطَانِنِهِ وَمَنْ طَلَبَ الْخَيْرَ فِي مَطَانِنِهِ لَمْ يَخِبْ». از حضرت صادق علیه السلام روایت شده است که فرمودند: هر کس درست و نیکو وضو بگیرد و پس از آن دو رکعت نماز بخواند و رکوع و سجود آن را به طور کامل انجام دهد، سپس سلام دهد و خدای عزَّ و جلَّ و رسول خدا صلی الله علیه و آله را مدح کند و آن گاه حاجتش را بخواهد، هر آینه به جا طلب نموده و هر کس به جا طلب خیر کند مأیوس نمی گردد.^۴

^۳ جمال الأسبوع بكمال العمل المشروع ص ۳۴۶.

^۴ بحار الأنوار ج ۹۰ ص ۳۱۴.

۱۴- به دست کردن انگشتر فیروزه و عقیق.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «إِنِّي لَأَسْتَحِبُّ مِنْ عَبْدٍ يَرْفَعُ يَدَهُ وَفِيهَا خَاتَمٌ فَيُرْزَقُ فَأَرُدُّهَا خَائِبَةً».

رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فرمودند: خدای عزَّ و جلَّ می فرماید: من حیا می کنم از این که مایوس سازم بنده‌ای را که دستش را به سوی من بلند می کند در حالی که در انگشتش نگین فیروزه است.^۵

عَنِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «مَا رُفِعَتْ كَفٌّ إِلَى اللَّهِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ كَفٍّ فِيهَا خَاتَمٌ عَقِيقٌ». از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمودند: دستی به سوی خدای متعال بالا برده نشده است که محبوب تر از دستی باشد که در آن انگشتر عقیق است.^۶

^۵ وسائل الشیعة ج ۷ ص ۱۴۴.

^۶ وسائل الشیعة ج ۷ ص ۱۴۴.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «مَنْ تَخْتَمَ بِالْعَقِيقِ قُضِيَتْ حَوَائِجُهُ». رسول خدا صَلَّى اللهُ عليه و آله فرمودند: هر کس انگشتر عقیق در دست داشته باشد، حوائجش برآورده خواهد شد.^۷

وَ فِي حَدِيثٍ آخَرَ «مَنْ تَخْتَمَ بِالْعَقِيقِ لَمْ يُقْضَ لَهُ إِلَّا بِالتِّي هِيَ أَحْسَنُ». و در حدیث دیگری آمده است (هر کس انگشتر عقیق به دست کند) حاجتش به بهترین شکل برآورده خواهد شد.^۸

۱۵- مسواک زدن.

عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «مَنْ اسْتَاكَ كُلَّ يَوْمٍ فَلَا يَخْرُجُ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى يَرَى إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي الْمَنَامِ وَكَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي عِدَادِ الْأَنْبِيَاءِ وَقَضَى اللَّهُ تَعَالَى لَهُ كُلَّ حَاجَةٍ لَهُ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَ يَكُونُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ وَ يَكُونُ فِي الْجَنَّةِ رَفِيقَ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ رَفِيقَ جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ». از رسول خدا صَلَّى اللهُ عليه و آله روایت است که فرمودند: هر کس هر روز

^۷ وسائل الشیعة ج ۷ ص ۱۴۴.

^۸ وسائل الشیعة ج ۷ ص ۱۴۴.

مسواک بزند، از دنیا خارج نمی شود تا اینکه ابراهیم علیه السلام را در خواب ببیند و روز قیامت در شمار انبیاء خواهد بود و خداوند تعالی هر حاجتی از امر دنیا و آخرت او را برآورده خواهد ساخت و روز قیامت، روزی که هیچ سایه ای جز سایه (رحمت) خدا نیست، در سایه عرش قرار گرفته و در بهشت همراه و رفیق ابراهیم علیه السلام و رفیق تمام انبیاء خواهد بود.^۹

۱۶- بلند کردن دست ها به هنگام دعا.

عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «أَنَّهُ قَالَ إِنَّ اللَّهَ لَيَسْتَحْيِي مِنَ الْعَبْدِ أَنْ يَرْفَعَ إِلَيْهِ يَدَيْهِ فَيَرُدَّهُمَا خَائِبَتَيْنِ». از سلمان فارسی رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می کند که حضرت فرمودند: خدای متعال حیا می کند از این که محروم بازگرداند دو دست بنده ای را که (به هنگام دعا) دو دستش را به سمت خدا بلند می کند.^{۱۰}

^۹ جامع الأخبار (للسعیری) ص ۵۸.

^{۱۰} مکارم الأخلاق ص ۲۶۷.

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «مَا أُبْرَزَ عَبْدٌ يَدُهُ إِلَى اللَّهِ الْعَزِيزِ الْجَبَّارِ إِلَّا اسْتَحْيَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يَرُدَّهَا صِفْرًا حَتَّى يَجْعَلَ فِيهَا مِنْ فَضْلِ رَحْمَتِهِ مَا يَشَاءُ فَإِذَا دَعَا أَحَدَكُمْ فَلَا يَرُدُّ يَدَهُ حَتَّى يَمْسَحَ عَلَيَّ وَجْهَهُ وَرَأْسَهُ». هیچ بنده‌ای دستش را به سوی خداوند عزیز و جبار آشکار نمی‌کند مگر آنکه خداوند عزیز و جلیل، شرم دارد از این که آن را خالی برگرداند، پس هر یک از شما که دعا کرد، دستش را برنگرداند، تا این که آن را بر صورت و سرش بکشد.^{۱۱}

۱۷- ختم کردن دعا به آمین.

عَنْ أَبِي زَحِيرٍ قَالَ: «خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ قَدْ أَلَحَّ فِي الْمَسْأَلَةِ فَوَقَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لِيَسْمَعَ مِنْهُ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَوْجَبَ أَنْ يَخْتِمَ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ الْقَوْمِ بِأَيِّ شَيْءٍ يَخْتِمُ فَقَالَ بِأَمِينٍ إِذَا خَتَمَ بِأَمِينٍ فَقَدْ أَوْجَبَ فَانصَرَفَ الرَّجُلُ الَّذِي سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَأَتَى الرَّجُلَ فَقَالَ لَهُ اخْتِمْ يَا فُلَانُ بِأَمِينٍ وَ أُبَشِّرْ». از ابی زحیر روایت است که

^{۱۱} اصول کافی ج ۲ ص ۴۷۱.

گفت: شبی خدمت رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بُودِيم، به مردی رسیدیم که در دعا کردن و درخواست از خدا اصرار و پافشاری داشت، نبیِّ اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ایستادند تا به دعایش گوش دهند، سپس حضرت صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فرمودند: سزاوار است که برای لازم شدن (حتمی شدن اجابت) دعایش، دعایش را ختم کند. مردی پرسید: به چه دعایش را ختم کند؟ حضرت فرمودند: به آمین، هر گاه دعایش را به آمین ختم کند، (اجابت دعایش را) لازم ساخته است. پس آن مردی که از نبیِّ اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ سؤال کرده بود بازگشت تا به آن مرد (که دعا می کرد) رسید و به او گفت: ای فلانی! دعایت را به آمین ختم کن و بشارت باد بر تو (به اجابت دعایت).^{۱۲}

۱۸- اصرار در دعا.

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ وَ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ قَالَا: «وَاللَّهِ مَا يُلِحُّ عَبْدٌ عَلَى اللَّهِ إِلَّا اسْتَجَابَ لَهُ». از امام صادق و امام باقر علیهما السَّلَام روایت شده است که فرمودند: قسم به خدا بنده ای به درگاه خداوند

^{۱۲} بحار الأنوار ج ۹۰ ص ۳۹۴.

اصرار و پافشاری نکرد مگر این که خدای متعال دعایش را مستجاب کرد.^{۱۳}

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ السَّائِلَ اللَّحُوحَ». رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فرمودند: به دوستی که خدا سائل اصرار کننده (در دعا) را دوست می دارد.^{۱۴}

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَنَّ اللَّهَ كَرِهَ إِلْحَاحَ النَّاسِ بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الْمَسْأَلَةِ وَ أَحَبَّ ذَلِكَ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ يُسْأَلَ وَ يُطْلَبَ مَا عِنْدَهُ». خداوند متعال دوست ندارد که مردم هنگام درخواست از یکدیگر، اصرار ورزند اما این را برای خودش دوست دارد، خدا دوست دارد که مردم آنچه نزد اوست، بخواهند و طلب کنند.^{۱۵}

۱۹- با وضو بودن.

^{۱۳} مکارم الأخلاق ص ۲۶۹.

^{۱۴} عدة الداعی و نجاح الساعی ص ۱۵۵.

^{۱۵} عدة الداعی و نجاح الساعی ص ۱۵۶.

عَنِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «مَنْ ذَهَبَ فِي حَاجَةٍ عَلَى غَيْرِ وُضوءٍ فَلَمْ تُقْضَ حَاجَتُهُ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ». از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمودند: هر کس که بی وضو به دنبال حاجتی برود و حاجتش روا نشود، فقط خود را ملامت کند.^{۱۶}

۲۰- رو به قبله بودن.

حضرت امام صادق علیه السلام در ذیل بیان آداب دعا، رو به قبله بودن را متذکر شده، می فرمایند: «مَدَّ يَدَهُ بِإِزَاءِ وَجْهِهِ إِلَى الْقِبْلَةِ». دستش را مقابل صورتش به سمت قبله دراز کند.^{۱۷} همچنین مرحوم علّامه مجلسی در کتاب شریف بحار الانوار^{۱۸}، به نقل از «کفعمی در کتاب جنّة الواقیة»، «استقبال القبلة» (رو به قبله بودن) را به عنوان پنجمین ادب از آداب پیش از دعا، ذکر می نماید.

در پایان این فصل به ذکر برخی از نمازها، اذکار و ادعیه مأثوره، پیرامون اجابت دعا می پردازیم. نکته ای که در این جا باید به آن

^{۱۶} مکارم الأخلاق ص ۳۴۶.

^{۱۷} مکارم الأخلاق ص ۲۷۲.

^{۱۸} بحار الأنوار ج ۹۰ ص ۳۰۶.

اشاره شود این است که در باب نماز و دعا و ذکر، خود رأیی و اصطلاحاً اختراع، مورد نهی حضرات اهل بیت علیهم السّلام قرار گرفته است، من باب نمونه به این روایت توجّه فرمائید: قد رُویَ أَنَّهُ: «جاءَ رَجُلٌ إِلَى الصّادِقِ عَلَيْهِ السّلامُ فَقَالَ لَهُ: اِخْتَرَعْتُ دُعَاءً، فَقَالَ عَلَيْهِ السّلامُ دَعِ مَا اِخْتَرَعْتَ وَ اقْرَأْ مَا نَقُولُ». روایت شده است که: مردی خدمت امام صادق علیه السّلام رسید و به حضرت عرض کرد: دعائی از خود اختراع کرده ام، امام علیه السّلام فرمودند: آن چه را که اختراع کرده ای رها کن و هر چه ما (اهل بیت) می گوئیم بخوان.^{۱۹}

اختراع در نماز و دعا و اذکار، در بسیاری از موارد دارای خطرات عدیده ای است که این مختصر را مجال پرداختن به آن نمی باشد. گذشته از آن، با مراجعه به روایات خاندان عصمت صلوات الله علیهم اجمعین، به سادگی در می یابیم که اگر انسان تمام عمر خود را به انجام نمازها و اذکار و ادعیه وارد شده از ناحیه ائمه اطهار علیهم

^{۱۹} منهاج البراعة فی شرح نهج البلاغه (خوئی) ج ۱۳ ص ۳۸۱.

السَّلام اختصاص دهد، تنها موفَّق به انجام قسمت کوچکی از دستورات ایشان در این باب خواهد شد. حال با وجود این منبع عظیم و گران بها از نماز، اذکار و ادعیه مأثوره از خاندن عترت علیهم السَّلام، چه زیان کار است کسی که در باب نماز و دعا و ذکر به اختراع خود و یا دیگران (غیر از اهل بیت علیهم السَّلام) عمل نماید.

آن چه ذکر شد تازه مربوط به آن جائی است که پای بدعتِ در دین به میان نیاید، اما اگر این اختراع منجر به بدعت شود، مثل این که آن ذکر یا دعای خود ساخته را به دین انتساب دهند، دیگر فقط بحث خسران مطرح نیست و صاحب این بدعت، مرتکب حرام شده است و جایگاه او جهنم خواهد بود. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله: «كُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَ كُلُّ ضَلَالَةٍ سَبِيلُهَا إِلَى النَّارِ». رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آله و علیه و آله فرمودند: هر بدعتی گمراهی است و مسیر هر گمراهی منتهی به آتش جهنم است.^{۲۰}

^{۲۰} وسائل الشیعة ج ۱۶ ص ۲۷۰.

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَتَى ذَا بَدْعَةٍ فَوَقَّرَهُ فَقَدْ سَعَى فِي هَدْمِ الْإِسْلَامِ». نَبِيُّ مَكْرَمِ اسْلَامِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فرمودند: هر کس نزد صاحب بدعتی برود و او را گرامی بدارد، به تحقیق که در نابودی اسلام تلاش کرده است.^{۲۱}

عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «بِمَا أُوحِدُ اللَّهَ فَقَالَ يَا يُونُسُ لَا تَكُونَنَّ مُبْتَدِعًا مَنْ نَظَرَ بِرَأْيِهِ هَلَكَ وَ مَنْ تَرَكَ أَهْلَ بَيْتِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ضَلَّ وَ مَنْ تَرَكَ كِتَابَ اللَّهِ وَ قَوْلَ نَبِيِّهِ كَفَرَ». از یونس بن عبد الرحمن روایت است که گفت: خدمت امام کاظم علیه السلام عرض کردم: به چه چیز (چگونه) خدا را یگانه بدانم؟ امام علیه السلام فرمودند: ای یونس بدعت گذار نباش، هر کس نظر به رأی خود داشته باشد (نه به رأی خداوند متعال) هلاک می شود و هر کس اهل بیت نبی خدا صلی الله علیه و آله را رها کند گمراه خواهد شد و هر آن کس کتاب خدا و کلام نبییش را رها کند کافر است.^{۲۲}

^{۲۱} إعتقادات الإمامية (للصدوق) ص ۱۱۰.

^{۲۲} اصول کافی ج ۱ ص ۵۶.

قَالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَا أَحَدٌ ابْتَدَعَ بِدْعَةً إِلَّا تَرَكَ بِهَا سُنَّةً». امیر
المؤمنین علی علیه السلام فرمودند: هیچ کس بدعتی در دین
نگذاشت مگر این که سنتی را رها کرد.^{۲۳}

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «أَبَى اللَّهُ لِصَاحِبِ الْبِدْعَةِ بِالتَّوْبَةِ
قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ ذَلِكَ قَالَ إِنَّهُ قَدْ أَشْرَبَ قَلْبُهُ حُبَّهَا». رسول
خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: خدای متعال از توبه کردن صاحب
بدعت ابا دارد، گفته شد: ای رسول خدا چگونه چنین چیزی اتفاق
می افتد؟ حضرت فرمودند: به دلیل این که قلب او با محبت بدعتی
که گذارده عجین شده است.^{۲۴} ملاً صالح مازندرانی در شرح این
حدیث شریف می فرماید: «و المقصود أنه لَمَّا دَخَلَ حُبُّ الْبِدْعَةِ فِي
أَعْمَاقِ قَلْبِهِ ... مقصود این است که: هر گاه محبت بدعت در اعماق
قلب صاحب بدعت داخل شود و مایه محبتش در تمام اجزاء او
جریان پیدا کند، قلبش به وسیله امراض مُهْلِكِ مَرِيضٍ شده بلکه می
میرد، به گونه ای که زشتی و فساد عملش را درک نمی کند، به

^{۲۳} اصول کافی ج ۱ ص ۵۸.

^{۲۴} اصول کافی ج ۱ ص ۵۴.

همین جهت هرگز از بدعتی که گذارده پشیمان نمی گردد، لذا امیدی به حیات او به وسیله روح توبه و ندامت نخواهد بود و همین سبب می شود تا از میان ملت های فاسد و مبتلا به جهل مرکب، به سمت حق باز نگردد، مگر عده قلیلی از کسانی که توفیق یافته و به راه راست هدایت می شوند».^{۲۵}

بدیهی است، وقتی که خدای متعال، چهارده معصوم علیهم السلام را به جهت اختصاص به گنجینه بی کران فضل و علم الهی و عصمت، اسوه و پیشوای مؤمنین قرار داده است، دیگر دلیلی برای مراجعه به غیر ایشان وجود نخواهد داشت.

و اما روایات مربوط به اذکار و ادعیه و نماز های وارد شده از ائمه اطهار علیهم السلام، پیرامون اجابت دعا:

۱- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله: «لَمَّا نَزَلَتْ الْخَطِيئَةُ بِآدَمَ وَ أُخْرِجَ مِنَ الْجَنَّةِ أَتَاهُ جِبْرَائِيلُ فَقَالَ يَا آدَمُ ادْعُ رَبَّكَ قَالَ [يَا] حَبِيبِي جِبْرَائِيلُ مَا أَدْعُو قَالَ قُلْ رَبِّ أَسْأَلُكَ بِحَقِّ الْخَمْسَةِ الَّذِينَ تُخْرِجُهُمْ

^{۲۵} شرح الكافي-الأصول و الروضة (للمولى صالح المازندراني) ج ۲ ص ۲۸۶.

مِنْ صُلْبِي آخِرَ الزَّمَانِ إِلَّا تُبْتَ عَلَيَّ وَ رَحِمْتَنِي فَقَالَ لَهُ آدَمُ ع يَا
 جَبْرَائِيلُ سَمِّهِمْ لِي قَالَ قُلْ: ((رَبِّ أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ نَبِيِّكَ وَ بِحَقِّ
 عَلِيِّ وَصِيِّ نَبِيِّكَ وَ بِحَقِّ فَاطِمَةَ بِنْتِ نَبِيِّكَ وَ بِحَقِّ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ
 سِبْطِي نَبِيِّكَ إِلَّا تُبْتَ عَلَيَّ وَ رَحِمْتَنِي [فَارْحَمْنِي])) فَدَعَا بِهِنَّ آدَمُ
 فَتَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ ذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى [جَلَّ ذِكْرُهُ] فَتَلَقَى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ
 كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ وَ مَا مِنْ عَبْدٍ مَكْرُوبٍ يُخْلِصُ النَّيَّةَ وَ يَدْعُو بِهِنَّ إِلَّا
 اسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُ». رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: زمانی که
 آدم مرتکب آن خطیئه (ترک اولی) شد و از بهشت اخراج شد،
 جبرئیل نزد او آمد و گفت: ای آدم! خدایت را بخوان، آدم گفت ای
 حبیبم جبرئیل! چه بگویم؟ جبرئیل گفت بگو: ای پروردگار من از تو
 می خواهم به حق این پنج تنی که ایشان را از صلب من در آخر
 الزمان خارج خواهی کرد، مرا ببخشی و رحمتت را شامل حال من
 کنی. پس آدم ع به جبرئیل گفت: ای جبرئیل! ایشان را برایم نام ببر،
 جبرئیل گفت: « رَبِّ أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ نَبِيِّكَ وَ بِحَقِّ عَلِيِّ وَصِيِّ
 نَبِيِّكَ وَ بِحَقِّ فَاطِمَةَ بِنْتِ نَبِيِّكَ وَ بِحَقِّ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ سِبْطِي نَبِيِّكَ
 إِلَّا تُبْتَ عَلَيَّ وَ رَحِمْتَنِي [فَارْحَمْنِي] » (یعنی: ای پروردگار من از تو

می خواهم به حقّ محمدّ نبیّ تو و به حقّ علیّ وصیّ نبیّ تو و به حقّ فاطمه دختر نبیّ تو و به حقّ حسن و حسین دو نوه بزرگوار نبیّ تو که مرا ببخشی و رحمتت را شامل حال من کنی. پس آدم به این نام ها دعا کرد و خدای متعال او را بخشید، و این همان کلام خدای تعالی است که فرمود: «فَتَلَقَى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ» (یعنی:) آدم از پروردگارش کلماتی آموخت و به واسطه آن ها خداوند توبه اش را پذیرفت و او را بخشید. هیچ بنده اندوهناکی نیست که نیتش را خالص گرداند و (خدای متعال را) به این نام ها بخواند، مگر این که خداوند متعال دعایش را مستجاب می گرداند.^{۲۶}

عَنْ دَاوُدَ الرَّقِّيِّ قَالَ: إِنِّي كُنْتُ أَسْمَعُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَكْثَرَ مَا يُلْحَقُ بِهِ فِي الدُّعَاءِ عَلَى اللَّهِ بِحَقِّ الْخَمْسَةِ يَعْنِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَ فَاطِمَةَ وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ صَلَوَاتِ اللَّهِ عَلَيْهِمْ. داود رقی گوید: من شنیدم که حضرت صادق علیه السلام بیشترین چیزی که در هنگام دعا بر آن اصرار داشت این بود که خدا

^{۲۶} تفسیر فرات الکوفی ص ۵۷.

را بحق پنج تن می خواند، یعنی رسول خدا و امیر المؤمنین و فاطمه و حسن و حسین صلوات الله عليهم اجمعين.^{۲۷}

۲- قال امير المؤمنين علي عليه السلام: «مَنْ قَرَأَ مِائَةَ آيَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ مِنْ أَىِّ الْقُرْآنِ شَاءَ ثُمَّ قَالَ يَا اللَّهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ فَلَوْ دَعَا عَلَى الصَّخْرَةِ لَقَلَعَهَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ». حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام فرمودند: هر کس صد آیه از قرآن، از هر جای قرآن که خواهد، قرائت کند، سپس هفت مرتبه بگوید: «یا الله»، اگر بر صخره ای دعا کند، هر آینه آن را خواهد کند.^{۲۸} (کنایه از اجابت دعا)

۳- قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَنْ قَالَ يَا مَنْ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ وَلَا يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ أَحَدٌ غَيْرُهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ اسْتَجِيبَ لَهُ وَهُوَ الدُّعَاءُ الَّذِي لَا يُرَدُّ». امام صادق علیه السلام فرمودند: هر کس سه مرتبه بگوید:

^{۲۷} اصول کافی ج ۲ ص ۵۸۰.

^{۲۸} نواب الأعمال و عقاب الأعمال ص ۱۰۴.

«يَا مَنْ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ وَ لَا يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ أَحَدٌ غَيْرُهُ» دعایش اجابت می شود و آن دعائی است که رد نمی شود.^{۲۹}

۴- عَنِ الثَّمَالِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِعَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «عَلَّمَنِي دُعَاءً فَقَالَ يَا ثَابِتُ قُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ أَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ كَذَا ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ هُوَ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ وَ إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ». از ثمالی نقل شده است که می گوید: به امام سجّاد علیه السّلام عرض کردم: دعائی به من بیاموزید، حضرت فرمودند: ای ثابت بگو: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ أَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ كَذَا (و به جای کذا و کذا حاجت خود را بگوید)» سپس حضرت سجّاد علیه السّلام به نقل از رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ فرمودند: این دعائی است که هر زمان خدای متعال با آن خوانده

^{۲۹} الدعوات (للراوندي) ص ۴۵.

شود، اجابت می کند و هر گاه به وسیله آن از او درخواست شود، عطا می کند.^{۳۰}

۵- عثمان بن عیسی به نقل از برخی از اصحاب امام صادق علیه السلام آورده است: به حضرت عرض کردم: دو آیه در کتاب خدا هست که من تأویل آنها را نمی دانم. حضرت فرمودند: آن دو کدامند؟ عرض کردم: فرمایش خداوند متعال که می فرماید: ادْعُونِي، اَسْتَجِبْ لَكُمْ.^{۳۱} مرا بخوانید، تا دعایتان را اجابت کنم. ولی من دعا می کنم و مستجاب نمی گردد. حضرت فرمودند: آیا مقصودت این است که خداوند- تبارک و تعالی- خلف وعده می نماید؟ عرض کردم: خیر. فرمودند: آیه دیگر کدام است؟ عرض کردم: گفتار خداوند متعال که می فرماید: وَ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ، وَ هُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ.^{۳۲} - و هر چه انفاق کنید، خداوند عوض آن را [به شما] برمی گرداند، و او بهترین روزی دهندگان است. امّا من انفاق می کنم

^{۳۰} بحار الأنوار ج ۹۲ ص ۱۶۳.

^{۳۱} غافر / ۶۰.

^{۳۲} سبأ / ۳۹.

و عوض آن را نمی بینم. حضرت فرمودند: آیا منظورت این است که خداوند خلف وعده نموده؟ عرض کردم: خیر. فرمودند: پس چه؟ عرض کردم: نمی دانم. فرمودند: لیکن من - ان شاء الله تعالی - برای تو بیان می کنم. توجّه داشته باش که اگر شما از دستورات خداوند اطاعت می کردید و سپس دعا می نمودید، مسلماً خداوند دعای شما را مستجاب می فرمود، ولی چون مخالفت و نافرمانی خدا را می کنید لذا او دعایتان را مستجاب نمی نماید. و اما اینکه گفتی: انفاق می کنید و عوض آن را نمی بینید، بدان که اگر شما مال را از راه حلال به دست آورده و سپس در راه حقّ و موارد درست انفاق می نمودید، هر کس حتّی یک درهم انفاق می کرد، خداوند عوض آن را به او پس می داد. و اگر از سمت و سوی دعا او را می خواندید، حتماً دعای شما را اجابت می نمود، اگر چه نافرمان و گناهکار باشید. وی می گوید، عرض کردم: روش دعا کردن چیست؟ حضرت فرمودند: هنگامی که نماز واجب را بجا آوردی، ستایش خدا را نموده و او را به بزرگی یاد کن و با تمام توان مدح و ثنایش را بگو، و بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله صلوات فرست

و در صلوات بر او نهایت کوشش را بکن، و گواهی بده که حضرتش، رسالت خویش را به خوبی تبلیغ نموده، و بر ائمه هدی علیهم السّلام درود بفرست، بعد از ستایش و ثنای خداوند و صلوات بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، عطایا و نیکی های خداوند نسبت به خود را یاد آور شده و نعمت های او را ذکر کن، آنگاه خدا را ستایش نموده و او را بر تمام این امور شکرگزاری کن، و بعد به تک تک گناهانت اعتراف نموده و به آنها و یا به هر کدام که به یاد داری اقرار نما و به گناهایی که از یادت رفته و بر تو پوشیده است به صورت اجمالی اقرار کرده و از تمامی گناهانت به درگاه خداوند توبه کن، و تصمیم بگیر که هرگز به سوی آنها باز نگردی، و با حالت پشیمانی و نیت صادق و احساس هراس و امیدواری، از تمامی گناهانت طلب آمرزش کن. و بخشی از گفتارت این باشد:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعْتَدِرُ إِلَيْكَ مِنْ ذُنُوبِي وَ أَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ فَأَعِنِّي عَلَى طَاعَتِكَ وَ وَقَفْنِي لِمَا أَوْجَبْتَ عَلَيَّ مِنْ كُلِّ مَا يُرْضِيكَ فَإِنِّي لَمْ أَرِ أَحَدًا بَلَغَ شَيْئًا مِنْ طَاعَتِكَ إِلَّا بِنِعْمَتِكَ عَلَيْهِ قَبْلَ طَاعَتِكَ فَأَنْعِمْ عَلَيَّ بِنِعْمَةٍ أَنَالُ بِهَا رِضْوَانَكَ وَ الْجَنَّةَ». «خداوندا، از گناهانم به درگاه

تو پوزش می خواهی، و از تو طلب آمرزش نموده و به سوی تو توبه می کنی، پس مرا بر فرمانبری از خود یاری فرما، و بر هر عمل که موجب خشنودی توست و بر من واجب نموده‌ای، موقِّم گردان، زیرا من هیچ کس را ندیده‌ام که به چیزی از اطاعتت نایل شده باشد، مگر اینکه تو پیش از آن، نعمت را بر او ارزانی داشته‌ای، پس نعمتی را بر من ارزانی دار که به واسطه آن به خشنودی و بهشتت نایل گردم.»
و بعد از همه اینها، خواسته‌های خویش را مسألت کن، و من امیدوارم که - ان شاء الله تعالی - خداوند تو را محروم برنگرداند.^{۳۳}

به جهت جلوگیری از اطاله کلام، از ذکر متن عربی روایت خودداری کردیم، اما به دلیل وجود نکات لطیف و کاربردی در متن حدیث، تمام آن خدمت مخاطبین گرامی تقدیم شد.

۶- عَنْ أَبِي جَعْفَرِ الْجَوَادِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْقَدْرِ فِي صَلَاةٍ رُفِعَتْ فِي عِلِّيِّينَ مَقْبُولَةً مُضَاعَفَةً وَمَنْ قَرَأَهَا ثُمَّ دَعَا رُفِعَ دَعَاؤُهُ إِلَى اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ مُسْتَجَابًا». از امام جواد علیه السلام روایت شده

^{۳۳} ادب حضور (ترجمه فلاح السائل) ص ۸۶.

است که فرمودند: هر کس در نمازی سوره قدر را بخواند، نمازش در علین بالا می رود در حالتی که قبول شده و اجر آن مضاعف گردیده است و هر آن کس که ابتدا سوره قدر را بخواند و بعد از آن دعا کند، دعایش در حالی که مستجاب شده است تا لوح محفوظ بالا می رود.^{۳۴}

۷- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَنَّهُ قَالَ لِبَعْضِ أَصْحَابِهِ أَلَا أَعَلِّمُكَ اسْمَ اللَّهِ الْأَكْبَرَ الْأَعْظَمَ قَالَ بَلَى قَالَ اقْرَأِ الْحَمْدَ وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ ثُمَّ اسْتَقْبَلِ الْقِبْلَةَ فَادْعُ بِمَا أَحْبَبْتَ». از امام صادق علیه السلام روایت شده است که به بعضی از اصحابشان فرمودند: آیا دوست نداری بزرگ ترین و با عظمت ترین اسم خدا را به تو بیاموزم؟ عرض کرد: آری، حضرت فرمودند: حمد و قل هو الله احد و آیه الکرسی و اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ بِخَوَان، سپس رو به قبله شو و دعا کن به هر چه دوست می داری.^{۳۵}

^{۳۴} بحار الانوار ج ۸۲ ص ۶۶.

^{۳۵} مهج الدعوات و منهج العبادات ص ۳۱۶.

۸- قال أبو عبد الله عليه السلام: «إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا قَالَ أَيُّ رَبِّ ثَلَاثًا صَبِيحَ مِنْ فَوْقِهِ لَبَّيْكَ سَلُّ تَعْطُهُ». امام صادق عليه السلام فرمودند: وقتی بنده سه بار «ای رب» بگوید از بالای سرش فریادی برآید: لبیک درخواست کن تا آن را عطا کنم.^{۳۶}

۹- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «مَنْ قَالَ عَشْرَ مَرَّاتٍ يَا رَبِّ يَا رَبِّ قَالَ لَهُ رَبُّهُ لَبَّيْكَ سَلُّ حَاجَتِكَ». از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمودند: هر کس ده مرتبه بگوید: «یا رب یا رب»، پروردگارش به او می گوید: لبیک، حاجتت را بخواه.^{۳۷}

۱۰- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «إِذَا أَلَحَّتْ بِهِ الْحَاجَةُ يُسْجِدُ مِنْ غَيْرِ صَلَاةٍ وَلَا رُكُوعٍ ثُمَّ يَقُولُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ سَبْعَ مَرَّاتٍ ثُمَّ يَسْأَلُ حَاجَتَهُ ثُمَّ قَالَ مَا قَالَهَا أَحَدٌ سَبْعَ مَرَّاتٍ إِلَّا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى هَا أَنَا أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ سَلُّ حَاجَتِكَ». از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمودند: هر گاه حاجتی به انسان فشار بیاورد، بدون اینکه نمازی بخواند و رکوعی به جا آورد، سجده کند و هفت مرتبه

^{۳۶} محاسبه النفس ص ۳۸.

^{۳۷} وسائل الشیعه ج ۷ ص ۸۹.

بگوید: «یا ارحم الراحمین» سپس حاجتش را بخواهد. سپس حضرت فرمودند: احدی این ذکر را هفت مرتبه نگفت مگر این که خدای تعالی فرمود: آگاه باش منم ارحم الراحمین، حاجتت را بخواه.^{۳۸}

۱۱- عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَدْعُوَ اللَّهَ تَعَالَى بِاسْمِهِ الْأَعْظَمِ فَيَسْتَجَابَ لَكَ فَاقْرَأْ مِنْ أَوَّلِ سُورَةِ الْحَدِيدِ إِلَى قَوْلِهِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ وَ آخِرِ الْحَشْرِ مِنْ قَوْلِهِ لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ ثُمَّ ارْفَعْ يَدَيْكَ وَقُلْ يَا مَنْ هُوَ هَكَذَا أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذِهِ الْأَسْمَاءِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ سَلِّ حَاجَتَكَ». حضرت علی علیه السلام فرمودند: هر گاه خواستی خدا را به اسم اعظمش بخوانی تا دعایت مستجاب شود، پس آیات اوّل سوره حدید را تا «و هو علیم بذات الصدور» و آیات آخر سوره حشر از آیه شریفه «لو انزلنا هذا القرآن» را تا پایان سوره قرائت کن، سپس دو دستت را بالا ببر و

^{۳۸} بحار الانوار ج ۹۰ ص ۲۳۴.

بگو: « يَا مَنْ هُوَ هَكَذَا أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذِهِ الْأَسْمَاءِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٌ وَآلِ مُحَمَّدٍ » و حاجتت را بخواه.^{۳۹}

۱۲- رَوِيَ: «أَنَّ مَنْ قَرَأَ الْجَحْدَ عَشْرًا قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَ دَعَا اسْتُجِيبَ لَهُ». روایت شده است: هر کس روز جمعه، سوره جحد(کافرون) را ده مرتبه قبل از طلوع خورشید قرائت کند و دعا نماید، دعایش مستجاب می شود.^{۴۰}

۱۳- قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِابْنِهِ: «إِذَا نَزَلَ بِكَ أَمْرٌ عَظِيمٌ فِي دِينٍ أَوْ دُنْيَا فَتَوَضَّأْ وَ ارْفَعْ يَدَيْكَ وَ قُلْ يَا اللَّهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ ثُمَّ سَلْ حَاجَتَكَ فَإِنَّهُ يُسْتَجَابُ لَكَ». حضرت علی علیه السلام به پسرشان فرمودند: هر گاه امر بزرگی در دین یا دنیای تو نازل شد، وضو بگیر و دو دستت را بالا ببر و هفت مرتبه بگو: «یا الله» سپس حاجتت را بخواه ، پس همانا برای تو مستجاب خواهد شد.^{۴۱}

^{۳۹} بحار الأنوار ج ۹۰ ص ۲۳۰.

^{۴۰} بحار الأنوار ج ۸۶ ص ۳۳۳.

^{۴۱} مکارم الأخلاق ص ۳۴۶.

۱۴- قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لِعَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «يَا عَلِيُّ إِذَا خَرَجْتَ مِنْ مَنْزِلِكَ تُرِيدُ حَاجَةً فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فَإِنَّ حَاجَتَكَ تُقْضَى إِنْ شَاءَ اللَّهُ». پیغمبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ به امیر المؤمنین علی علیه السَّلَام فرمودند: علی جان چون برای کاری بیرون می روی، آیه الكرسی را بخوان که حاجتت ان شاء الله بر آورده می شود.^{۴۲}

۱۵- عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «مَا مِنْ أَحَدٍ دَهَمَهُ أَمْرٌ يَغْمُهُ أَوْ كُرْبَتُهُ كُرْبَةً فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ قَالَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِلَّا فَرَّجَ اللَّهُ كُرْبَتَهُ وَ أَذْهَبَ غَمَّهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى». از حضرت موسی بن جعفر علیه السَّلَام روایت شده است که فرمودند: به هیچ کسی، کاری مهم و رنجی بزرگ نرسیده، که سر به سوی آسمان بلند کند، و سه بار (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) بگوید،

^{۴۲} مکارم الأخلاق ص ۳۴۶.

مگر آن که، خداوند رنجش را بر طرف کند، و غمش را ببرد ان شاء
الله تعالی. ۴۳

۱۶- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «إِذَا أَصَابَ الرَّجُلَ كُرْبَةٌ أَوْ
شِدَّةٌ فَلْيُكْشِفْ عَنْ رُكْبَتَيْهِ وَ ذِرَاعَيْهِ وَ لِيُلْصِقْهُمَا بِالْأَرْضِ وَ يُلْصِقْ
جُجُؤَهُ بِالْأَرْضِ ثُمَّ يَدْعُو». از امام صادق علیه السلام روایت شده
است که فرمودند: چون به مردی سختی و ناراحتی برسد، ساق پاها
و ساعد هایش را برهنه کند و به زمین بچسباند، و سینه را نیز روی
زمین قرار دهد و دعا کند. ۴۴

۱۷- عَنْ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ الْحَاجَةَ فَلْيُبَكِّرْ فِي
طَلَبِهَا يَوْمَ الْخَمِيسِ وَ لْيَقْرَأْ إِذَا خَرَجَ مِنْ مَنْزِلِهِ آخِرَ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ وَ
آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَ سُورَةَ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ وَ أُمَّ الْكِتَابِ فَإِنَّ فِيهَا
قَضَاءَ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ». از حضرت علی علیه السلام روایت
است که فرمودند: هر کس حاجتی دارد، بامداد روز پنجشنبه به
دنبال آن برود و وقت خروج از منزل آخر سوره آل عمران و آیه

۴۳ مکارم الأخلاق ص ۳۴۶.

۴۴ مکارم الأخلاق ص ۳۴۶.

الكرسى و انا انزلناه (سوره قدر) و حمد را بخواند كه در آنهاست روا
شدن حاجات دنيا و آخرت.^{۴۵}

۱۸- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: مَنْ أَحَبَّ أَنْ لَا يُرَدَّ دُعَاؤُهُ
فَلْيَقْدَمْ هَذَا الدُّعَاءَ أَمَامَ دُعَائِهِ وَهُوَ- از امام صادق عليه السلام روايت
شده است كه فرمودند: «هر كس دوست داشته باشد كه دعایش رد
نشود، پیش از دعا بگوید: ((مَا شَاءَ اللَّهُ تَوَجَّهْتُ إِلَى اللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ
تَعَبَّدْتُ لِلَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ تَلَطَّفْتُ لِلَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ تَذَلَّلْتُ لِلَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ
اسْتِنَصَّارًا بِاللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ اسْتِكَانَةً لِلَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ تَضَرُّعًا إِلَى اللَّهِ،
مَا شَاءَ اللَّهُ اسْتِعَانَةً بِاللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ اسْتِعَانَةً بِاللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ
وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ)).^{۴۶}

۱۹- عَنْ التُّمَالِيِّ قَالَ: «قُلْتُ لَهُ (زَيْنُ الْعَابِدِينَ) عَلَيْهِ السَّلَامُ: عَلَّمَنِي
دُعَاءً فَقَالَ يَا تَابِتُ قُلْ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا
أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ أَنْ تَفْعَلَ بِي
كَذَا وَ كَذَا))، ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ: هُوَ الدُّعَاءُ

^{۴۵} مكارم الأخلاق ص ۳۴۶.

^{۴۶} فلاح السائل و نجاح المسائل ص ۹۷.

الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ». از شمالی روایت است که گفت: به امام زین العابدین علیه السلام عرض کردم: به من دعائی بیاموزید، حضرت فرمودند بگو: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ أَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا [و به جای کذا و کذا حاجت خود را می گوئی])، سپس حضرت فرمودند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: این دعائی است که هر گاه خدای متعال با آن خوانده شود، پاسخ می گوید و زمانی که با آن از خداوند درخواست شود، عطا می کند.^{۴۷}

۲۰- عن الباقر عليه السلام: «إِذَا كَانَتْ لَهَا (لِلْمَرْأَةِ) إِلَى اللَّهِ عِزٌّ وَجَلٌّ حَاجَةٌ صَعِدَتْ فَوْقَ بَيْتِهَا وَصَلَّتْ رُكْعَتَيْنِ وَكَشَفَتْ رَأْسَهَا إِلَى السَّمَاءِ فَإِنَّهَا إِذَا فَعَلَتْ ذَلِكَ اسْتَجَابَ اللَّهُ لَهَا وَلَمْ يُخْبِئْهَا [يُخْبِئْهَا]». هر گاه زنی حاجتی به سوی خدا داشته باشد، بر بام خانه خود رفته و دو رکعت نماز بخواند و سرش را به سوی آسمان برهنه کند (به شرط

^{۴۷} الدعوات (للراوندي) ص ۵۷.

این که نامحرمی او را نبیند و الا جایز نیست)، زیرا که چون چنین کند، خداوند دعای او را پذیرفته و او را ناامید نمی کند.^{۴۸}

۲۱- رَوِيَ: «أَنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ إِذَا حَزَنَهُ أَمْرٌ لَبَسَ أَنْظَفَ ثِيَابِهِ وَ أَسْبَغَ الْوُضُوءَ وَ صَعَدَ أَعْلَى سَطْحِهِ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ يَقْرَأُ فِي الْأُولَى الْحَمْدَ وَ إِذَا زُلْزِلَتْ وَ فِي الثَّانِيَةِ الْحَمْدَ وَ إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَ فِي الثَّلَاثَةِ الْحَمْدَ وَ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ وَ فِي الرَّابِعَةِ الْحَمْدَ وَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ثُمَّ يَرْفَعُ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ وَ يَقُولُ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَسْمَائِكَ الَّتِي إِذَا دُعِيَتْ بِهَا عَلَى مَعَالِقِ أَبْوَابِ السَّمَاءِ لِفَتْحِهَا انْفَتَحَتْ وَ إِذَا دُعِيَتْ بِهَا عَلَى مَضَائِقِ الْأَرْضِينَ لِلْفَرَجِ انْفَرَجَتْ وَ أَسْأَلُكَ بِأَسْمَائِكَ الَّتِي إِذَا دُعِيَتْ بِهَا عَلَى أَبْوَابِ الْعُسْرِ لِلْيُسْرِ تَيْسَّرَتْ وَ أَسْأَلُكَ بِأَسْمَائِكَ الَّتِي إِذَا دُعِيَتْ بِهَا عَلَى الْقُبُورِ لِلنُّشُورِ انْتَشَرَتْ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَقْلِبْنِي بِقَضَاءِ حَاجَتِي)) قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا وَ اللَّهُ لَا يَزُولَ قَدْمُهُ حَتَّى تُقْضَى حَاجَتُهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى». روایت است که هر گاه چیزی حضرت زین

^{۴۸}. الخصال ج ۲ ص ۵۸۶.

العابدین علیہ السلام را محزون می کرد، تمیزترین جامه ها را می پوشیدند، و وضوء می ساختند، و به بام می رفتند و چهار رکعت نماز می خواندند (دو نماز دو رکعتی)، در رکعت اول حمد و (اذا زلزلت) و در دوم حمد و (اذا جاء نصر الله) و در سوم حمد و (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) و در چهارم حمد و توحید را می خواندند، بعد سر به آسمان برمی داشتند و می فرمودند: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَسْمَائِكَ الَّتِي إِذَا دُعِيَتْ بِهَا عَلَى مَغَالِقِ أَبْوَابِ السَّمَاءِ لِفَتْحِ انْفَتَحَتْ وَ إِذَا دُعِيَتْ بِهَا عَلَى مَضَائِقِ الْأَرْضِينَ لِلْفَرَجِ انْفَرَجَتْ وَ أَسْأَلُكَ بِأَسْمَائِكَ الَّتِي إِذَا دُعِيَتْ بِهَا عَلَى أَبْوَابِ الْعُسْرِ لِلْيُسْرِ تَيْسَّرَتْ وَ أَسْأَلُكَ بِأَسْمَائِكَ الَّتِي إِذَا دُعِيَتْ بِهَا عَلَى الْقُبُورِ لِلنُّشُورِ انْتَشَرَتْ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَقْلِبْنِي بِقَضَاءِ حَاجَتِي))، (یعنی: خدایا ترا قسم میدهم به اسمائی که اگر بر درهای بسته آسمان بخوانی باز می شود، و اگر برای گشاده شدن تنگی های زمین ها بخوانی گشاده می گردد، و به اسماء تو که اگر برای مشکلات بخوانی آسان می گردد و به اسمائی که اگر بر قبرها برای برانگیختن مردگان بخوانی برانگیخته می شوند، بر محمد و آل او درود بفرست و مرا حاجت

روا باز گردان. حضرت زین العابدین علیه السلام فرمودند: به خدا هیچ کس پس از این عمل قدم بر نمی دارد مگر آنکه حاجتش روا می گردد ان شاء الله تعالی.^{۴۹}

۲۲- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «إِذَا مَضَى ثُلُثُ اللَّيْلِ قُمُّ وَ صَلِّ رَكَعَتَيْنِ بِسُورَةِ الْمُلْكِ وَ تَنْزِيلِ السَّجْدَةِ ثُمَّ ادْعُهُ وَ قُلْ: ((يَا رَبِّ قَدْ نَامَتِ الْعُيُونُ وَ غَارَتِ النُّجُومُ وَ أَنْتَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُكَ سِنَّةٌ وَ لَا نَوْمٌ لَنْ يُوَارِيَ عَنكَ لَيْلٌ دَاجٍ وَ لَا سَمَاءٌ ذَاتُ أَبْرَاجٍ وَ لَا أَرْضٌ ذَاتُ مِهَادٍ وَ لَا بَحْرٌ لَجِيٌّ وَ لَا ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ يَا صَرِيحَ الْأَبْرَارِ وَ غِيَاثَ الْمُسْتَعِيثِينَ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَعِيثُ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اقْضِ لِي حَاجَةً كَذَا وَ كَذَا وَ لَا تَرُدَّنِي خَائِباً وَ لَا مَحْرُوماً يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ))، فَإِنَّهَا فِي قَضَاءِ الْحَاجَاتِ كَأَخِذٍ بِالْيَدِ». از امام صادق علیه السلام روایت شده است: پس از گذشت ثلث شب، دو رکعت نماز به جای آور و در آن (سوره ملک) و (سجده) را بخوان و بعد بگو: ((یا رَبِّ قَدْ نَامَتِ الْعُيُونُ وَ غَارَتِ النُّجُومُ وَ أَنْتَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا

^{۴۹} مکارم الأخلاق ص ۳۳۸.

تَأْخُذُكَ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَنْ يُوَارِيَ عَنكَ لَيْلٌ دَاجٍ وَلَا سَمَاءٌ ذَاتُ أُبْرَاجٍ
وَلَا أَرْضٌ ذَاتُ مِهَادٍ وَلَا بَحْرٌ لُجِّيٌّ وَلَا ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ يَا
صَرِيخَ الْأَبْرَارِ وَغِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ
وَأَلِّ مُحَمَّدٍ وَأَقْضِ لِي حَاجَةً كَذَا وَكَذَا [به جای کذا و کذا حاجت
خود را می گوئی] وَ لَا تَرُدَّنِي خَائِبًا وَ لَا مَحْرُومًا يَا أَرْحَمَ
الرَّاحِمِينَ))، (یعنی:) خداوندا چشمان خوابند و ستارگان فرو رفته
اند، و تو زنده و نگهدارنده ای هستی که چرت و خواب نداری، شب
های بلند و تاریک و آسمانهای پر بروج و زمین گهواره شده از تو
پنهان نماند، و دریای ژرف، و ظلمت های انباشته بر هم از تو
مستور نباشد، ای فریادرس خوبان به رحمت تو استغاثه می کنم،
پس بر محمد و آلش درود فرست و فلان ... حاجت مرا روا کن و
محروم و زیان بار برم مگردان، ای ارحم الراحمین. و این کار برای
قضاء حاجت، چنانست که خواسته خود را با دست گرفته باشی.^{۵۰}

^{۵۰} مکارم الأخلاق ص ۳۳۷.

۲۳- عَنِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «يُصَلِّي رُكْعَتَيْنِ يَقْرَأُ فِي كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا الْحَمْدَ مَرَّةً وَ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ ثَلَاثَ عَشْرَةَ مَرَّةً فَإِذَا فَرَغَ سَجَدَ وَقَالَ: ((اللَّهُمَّ يَا فَارِجَ الْهَمِّ وَ كَاشِفَ الْغَمِّ وَ مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ يَا رَحْمَانَ الدُّنْيَا وَ رَحِيمَ الْآخِرَةِ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ ارْحَمْنِي رَحْمَةً تُطْفِئُ بِهَا عَنِّي غَضَبَكَ وَ سَخَطَكَ وَ تُغْنِيَنِي بِهَا عَنْ رَحْمَةِ مَنْ سِوَاكَ))، ثُمَّ يُلْصِقُ خَدَّهُ الْأَيْمَنَ بِالْأَرْضِ وَ يَقُولُ: ((يَا مُدِلَّ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ وَ مُعَزِّ كُلِّ ذَلِيلٍ قَدْ وَ حَقَّكَ بَلَغَ الْمَجْهُودُ مِنِّي فِي أَمْرٍ كَذَا فَفَرَّجْ عَنِّي))، ثُمَّ يُلْصِقُ خَدَّهُ الْأَيْسَرَ بِالْأَرْضِ وَ يَقُولُ مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يَعُودُ إِلَيَّ سُجُودِهِ وَ يَقُولُ مِثْلَ ذَلِكَ، فَإِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ يُفَرِّجُ غَمَّهُ وَ يَقْضِي حَاجَتَهُ». از حضرت رضا علیه السلام روایت شده است که فرمودند: دو رکعت نماز بخواند، در هر رکعت حمد یک بار و انا انزلناه ۱۳ بار، و بعد از نماز سجده کند و بگوید: ((اللَّهُمَّ يَا فَارِجَ الْهَمِّ وَ كَاشِفَ الْغَمِّ وَ مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ يَا رَحْمَانَ الدُّنْيَا وَ رَحِيمَ الْآخِرَةِ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ ارْحَمْنِي رَحْمَةً تُطْفِئُ بِهَا عَنِّي غَضَبَكَ وَ سَخَطَكَ وَ تُغْنِيَنِي بِهَا عَنْ رَحْمَةِ مَنْ سِوَاكَ))، (یعنی: خداوند! ای بر طرف‌کننده غم‌ها و اندوه‌ها و پاسخ‌دهنده بیچارگان، و ای رحمان

دنیا و رحیم آخرت، بر محمد و آل او درود بفرست و بر من رحمتی آر که بدان غضبت را فرو نشانی، و مرا از غیر خودت بی نیاز گردانی. بعد گونه راست را بر زمین بگذارد و بگوید: ((يَا مُذِلَّ كُلِّ جَبَّارٍ عِنْدِي وَ مُعِزَّ كُلِّ ذَلِيلٍ قَدْ وَ حَقِّكَ بَلَغَ الْمَجْهُودُ مِنِّي فِي أَمْرِ كَذَا)) و به جای کذا خواسته اش را بگوید [فَفَرَّجْ عَنِّي]) (یعنی: ای ذلیل کننده هر جبار و ای عزیزکننده هر ذلیل، به حق خودت فلان مشکل مرا گشایشی ده. بعد گونه چپ را بر زمین نهد و همین را بگوید، بعد برگردد به سجده و باز همین را بگوید، که خداوند غمش را بر طرف و حاجتش را روا سازد.^{۵۱}

۲۴- عَنِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «إِذَا حَزَنَكَ أَمْرٌ شَدِيدٌ فَصَلِّ رَكَعَتَيْنِ تَقْرَأُ فِي إِحْدَاهُمَا الْفَاتِحَةَ وَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَ فِي الثَّانِيَةِ الْفَاتِحَةَ وَ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ثُمَّ خُذِ الْمُصْحَفَ وَ ارْفَعْهُ فَوْقَ رَأْسِكَ وَ قُلْ: ((اللَّهُمَّ بِحَقِّ مَنْ أَرْسَلْتَهُ إِلَى خَلْقِكَ وَ بِحَقِّ كُلِّ آيَةٍ فِيهِ وَ بِحَقِّ كُلِّ مَنْ مَدَحْتَهُ فِيهِ عَلَيْكَ وَ بِحَقِّكَ عَلَيْهِ وَ لَا نَعْرِفُ أَحَدًا أَعْرَفَ بِحَقِّكَ مِنْكَ

^{۵۱} بحار الأنوار الجامعة ج ۸۸ ص ۳۵۵.

يَا سَيِّدِي يَا اللَّهَ عَشْرَ مَرَّاتٍ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ عَشْرًا بِحَقِّ عَلِيٍّ عَشْرًا بِحَقِّ
 فَاطِمَةَ عَشْرًا بِحَقِّ إِمَامٍ بَعْدَ كُلِّ إِمَامٍ بَعْدَهُ عَشْرًا حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى إِمَامٍ
 حَقِّ الَّذِي هُوَ إِمَامُ زَمَانِكَ))، فَإِنَّكَ لَا تَقُومُ مِنْ مَقَامِكَ حَتَّى تُقْضَى
 حَاجَتُكَ». از حضرت رضا علیه السلام روایت شده است که
 فرمودند: چون گرفتاری شدیدی برایت پیش آید که ترا غمگین
 سازد، دو رکعت نماز بخوان، در رکعت اول فاتحه و آیه الكرسي و
 در رکعت دوم فاتحه و (انا انزلناه ...)، بعد قرآن را بالای سرت ببر و
 بگو: ((اللَّهُمَّ بِحَقِّ مَنْ أَرْسَلْتَهُ إِلَى خَلْقِكَ وَ بِحَقِّ كُلِّ آيَةٍ فِيهِ وَ بِحَقِّ
 كُلِّ مَنْ مَدَحْتَهُ فِيهِ عَلَيْكَ وَ بِحَقِّكَ عَلَيْهِ وَ لَا نَعْرِفُ أَحَدًا أَعْرَفَ
 بِحَقِّكَ مِنْكَ يَا سَيِّدِي يَا اللَّهَ (ده مرتبه) بِحَقِّ مُحَمَّدٍ (ده مرتبه) بِحَقِّ
 عَلِيٍّ (ده مرتبه) بِحَقِّ فَاطِمَةَ (ده مرتبه) و بعد یکی یکی ائمه را به
 همین نحو نام ببر، تا به امام حقی برسی که امام زمان توست)). از
 جای خود بر نخواهی خواست مگر اینکه حاجتت روا شده است.^{۵۲}

^{۵۲} مکارم الأخلاق ص ۳۲۶.

۲۵- سعید بن جبیر از ابن عباس نقل می کند که گفت: علی بن ابی طالب علیه السلام نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمدند و از ایشان چیزی خواستند، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به او فرمودند: یا علی! سوگند به کسی که مرا به حق به پیامبری مبعوث کرد، که چیزی از کم و زیاد نزد من نیست (یعنی من از خود چیزی ندارم و همه عنایت خداست)، ولی به تو چیزی یاد می دهم که دوستم جبرئیل آن را برای من آورده و گفته است: یا محمد، این هدیه ای از جانب خدای عزّ و جلّ به توست و خداوند تو را با آن گرمی داشته و به هیچ یک از پیامبران پیش از تو آن را عطا نکرده است، و آن نوزده حرف است که هیچ مصیبت زده و غمگینی آن را نمی خواند و برای سرقت و آتش سوزی (خوانده نمی شود) و هیچ بنده ای که از سلطان می ترسد آن را نمی گوید، مگر اینکه خداوند فرجی به او می دهد (حاجت او را برآورده می سازد) و آن نوزده حرف است که چهار حرف آن به پیشانی اسرافیل نوشته شده و چهار حرف آن به پیشانی میکائیل نوشته شده و چهار حرف آن اطراف عرش نوشته شده و چهار حرف آن به پیشانی جبرئیل نوشته

شده و سه حرف از آن، آنجا که خدا خواسته است. علی بن ابی طالب علیه السلام عرض کردند: چگونه با آن ها دعا کنیم یا رسول الله؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند، بگو: ((يَا عِمَادَ مَنْ لَّا عِمَادَ لَهُ وَيَا ذُخْرَ مَنْ لَّا ذُخْرَ لَهُ وَيَا سِنْدَ مَنْ لَّا سِنْدَ لَهُ وَيَا حِرْزَ مَنْ لَّا حِرْزَ لَهُ وَيَا غِيَاثَ مَنْ لَّا غِيَاثَ لَهُ وَيَا كَرِيمَ الْعَفْوِ وَيَا حَسَنَ الْبَلَاءِ وَيَا عَظِيمَ الرَّجَاءِ وَيَا عَوْنَ الضُّعْفَاءِ وَيَا مُنْقِذَ الْغَرَقَى وَيَا مُنْجِيَ الْهَلَكَى يَا مُحْسِنُ يَا مُجْمِلُ يَا مُنْعَمُ يَا مُفْضِلُ أَنْتَ الَّذِي سَجَدَ لَكَ سَوَادُ اللَّيْلِ وَ نُورُ النَّهَارِ وَ ضَوْءُ الْقَمَرِ وَ شُعَاعُ الشَّمْسِ وَ دَوِيُّ الْمَاءِ وَ حَفِيفُ الشَّجَرِ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، سپس می گوئی: اللَّهُمَّ افْعَلْ بِي كَذَا وَ كَذَا-خدایا برای من چنین و چنان کن [و حاجتت را می خواهی]..))، از جای خود بر نمی خیزی مگر این که به خواست خدا، دعای تو مستجاب می شود.^{۵۳}

^{۵۳} الخصال ج ۲ ص ۵۱۰.

خاتمه

بررسی برخی حکمت های عدم استجابات دعا، با وجود شرایط و آداب دعا و نبودن موانع استجابات دعا

بسیاری اوقات، از خدای کریم تقاضا می کنیم و به درگاهش عرضه حاجت می نمائیم، و با توجه به این که دعا کردن نیز مانند سایر امور، قوانین مخصوص خودش را دارد، (گاهی!) تلاش می کنیم تمامی اصول و فروع دعا کردن را (اعمّ از شرایط و آداب دعا و ترک موانع اجابت) رعایت کنیم، ولی ظاهراً از اجابت، خبری نیست. در این حالت انسان وارد آزمایش بزرگی شده است و خوشا به حال بندگانی که از این آزمایش، سربلند بیرون می آیند. متأسفانه بسیاری از ما انسان ها در این آزمایش نمره خوبی کسب نمی کنیم، اما گروهی از بندگان خدا که دلشان به نور ایمان و عمل صالح نورانی شده و قلوبشان با یاد خدا به اطمینان و آرامش رسیده است -أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ-، حتی اگر علّت عدم اجابت دعایشان را ندانند، لحظه ای در وجودشان سوء ظنی نسبت به ساحت مقدّس

معبود یکتا پیدا نمی کنند و هرگز لب به ناشکری و ناسپاسی نمی گشایند، به جهت این که باور دارند که خدای متعال کریم است، باور دارند که او حکیم و مهربان است، و بیش از هر کس دیگری صلاح بنده خود را می خواهد و اساساً دلیلی برای خلف وعده او وجود ندارد و ذات مقدّسش از این پندارهای آلوده منزّه و مبرّاست. پس اگر به ظاهر دعا به اجابت نرسیده است، حتماً حکمتی در کار بوده، که بنده کوچک او از آن بی اطلاع است. فلذا در این فصل، که در واقع آخرین فصل از مباحث مربوط به استجاب دعا است، و مکمل بحث های گذشته محسوب می شود، تلاش می کنیم تا با استناد به آیات قرآن و روایات ائمه اطهار علیهم السّلام، دلایل مستجاب نشدن برخی از دعاهایمان را - حتی با وجود شرایط اجابت، و رعایت آداب دعا و ترک موانع استجاب دعا - بررسی کنیم. امید است، با مطالعه کلمات نورانی قرآن و ذوات مقدّس اهل بیت علیهم السّلام، در راستای قدر شناسی و شکر گذاری به آستان مقدّس پروردگار عالم، قدمی نو برداشته و راه نفوذ شیاطین را، به سرزمین جانمان مسدود سازیم.

«عَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» چه بسا چیزی را خوش نداشته باشید، حال آن که خیرِ شما در آن است. و یا چیزی را دوست داشته باشید، حال آنکه شرِّ شما در آن است. و خدا می داند، و شما نمی دانید.^{۵۴}

انسان ها هر قدر که در علم و فناوری پیشرفت کنند، باز هم دائره معلوماتشان از خود و جهان هستی، در مقابل آن چه نمی دانند، ناچیز و تقریبا هیچ است - همان طور که بسیاری از بزرگان و دانشمندان دنیا به این مطلب معترفند - و همین مطلب عامل آن است که گاهی در تشخیص مصالح و مفساد خود و جامعه دچار اشتباه می شوند. آن چه در این راستا مزید بر علت است، این است که انسان ها - جز انبیاء و اولیاء خدا، که معصومند و از گنجینه علم الهی بهره مند - چون معصوم از خطا و گناه نیستند، گاهی شهوات و امیال نفسانی در تعیین خواسته هایشان تأثیر گذارده و ایشان را از

^{۵۴} بقره/۲۱۶.

درخواست آن چه برایشان حقیقتاً مفید است، باز می‌دارد و آن‌ها را به سمت آن چه برایشان در واقع مضرّ است سوق می‌دهد. بر همین اساس است که خدای متعال دعایی را که برای بنده مفسده دارد، اجابت نمی‌کند، گرچه بنده در خواستن آن پافشاری نماید. نظیر کودکی که به جهت زیبایی آتش و جذّابیت آن، تمایل دارد که با آتش بازی کند، اما پدر او که از خطر آتش مطلع است و فرزند خود را دوست می‌دارد، اجازه این بازی کودکانه اما خطرناک را به او نمی‌دهد، هر چند کودک از این کار خوشش نیاید و صدا به گریه بلند کند. امیر کلام، مولا علی علیه السّلام در بیان شیوایشان اشاره به این مطلب نموده، می‌فرمایند: «فَلَرُبَّ أَمْرٍ قَدْ طَلَبْتَهُ وَ فِيهِ هَلَاكٌ دِينِكَ وَ دُنْيَاكَ لَوْ أُوتِيْتَهُ». چه بسیار امری که تو طالب آن هستی، در حالی که اگر به تو داده می‌شد، هلاک دین و دنیای تو در آن بود.^{۵۵}

^{۵۵} بحار الأنوار ج ۷۴ ص ۲۰۵.

نبی اکرم صلی الله علیه و آله به نقل از جبرئیل ع فرمودند که خدای تبارک و تعالی می فرماید: « برخی از بندگان مؤمن من هستند که می خواهند عبادتی را انجام دهند ولی منصرفشان می کنم، تا عجب و خود بینی به ایشان راه نیابد و فاسدشان نکند، و عده ای از بندگان مؤمن من، سلامتی ایمانشان صرفاً با فقر است، به طوری که اگر غنی شوند ایمانشان فاسد می شود یا بعضی دیگر هستند که سلامتی ایمان آنها فقط با ابتلاء به بیماری تأمین می گردد، لذا اگر جسمشان سالم شود، فاسد الایمان می شوند و به عکس جمعی از اهل ایمان می باشند که تنها در صورت سالم بودن (مریض نبودن) ایمانشان سالم می ماند، از این رو اگر آنها را مبتلا به بیماری کنم ایمانشان فاسد می گردد، بنا بر این با علم به قلوب و دل‌های بندگان، بین ایشان تدبیر می کنم، چون من عالم و خبیر هستم».^{۵۶}

گاهی شیاطین انس و جن در گوش مردم وسوسه نموده و مثلاً می گویند: این همه شما مؤمنین دعا کردید و خبری نشد، امّا کفار و اهل

^{۵۶} علل الشرائع ج ۱ ص ۱۲.

معصیت و کبائر، در وفور نعمت بسر می برند، پس یا شما(به خاطر اسلام و ایمانتان) در اشتباهید و آن ها در طریق درست حرکت می کنند و یا این که خدایتان به شما کاری ندارد و دعایتان را مستجاب نمی کند، اما با دقت در روایات گذشته و آیات و روایاتی که می آید، پاسخ واضح و روشن است.

«مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ» هر کس کشت آخرت بخواهد (بذر عمل برای محصول آخرت بکارد) بر کشت او می افزاییم و هر کس کشت دنیا بخواهد (عمل به قصد دنیا کند، ما طبق تقدیر خود) از آن به او می دهیم و دیگر او را در آخرت نصیبی نخواهد بود.^{۵۷}

«وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِّى لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمَلِّى لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ» آن ها که کافر شدند، (و راه طغیان پیش گرفتند)، تصور نکنند اگر به آنان مهلت می دهیم، به سودشان

^{۵۷} شوری / ۲۰.

است! ما به آنان مهلت می دهیم فقط برای اینکه بر گناهان خود
ببیزایند و برای آنها، عذاب خوارکننده‌ای (آماده شده) است.^{۵۸}

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «وَعِزَّتِي وَجَلَالِي وَ
عَظَمَتِي وَبَهَائِي إِنِّي لَأَحْمِي وَلِيَّيْ أَنْ أُعْطِيَهُ فِي دَارِ الدُّنْيَا شَيْئًا يَشْغَلُهُ
عَنْ ذِكْرِي حَتَّى يَدْعُونِي فَأَسْمَعَ دُعَاءَهُ وَصَوْتَهُ وَإِنِّي لَأُعْطِي الْكَافِرَ
أُمْنِيَّتَهُ حَتَّى لَا يَدْعُونِي فَأَسْمَعَ صَوْتَهُ بُغْضًا مِنِّي لَهُ». رسول خدا صلی
الله علیه و آله فرمودند که خدای عز و جل می فرماید: قسم به عزت
و جلالم و عظمت و جمالم، که من در دنیا به دوستم چیزی نمی دهم
که او را از یاد من غافل کند تا این که مرا بخواند و من دعا و
صدایش را بشنوم و همانا من به کافر آن چه را آرزو دارم می دهم
تا مرا صدا نزنند که (در نتیجه صدا زدن او) صدایش را بشنوم، به
سبب بغضی که نسبت به او دارم.^{۵۹}

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ يُعْطِي الْمَالَ الْبَارَّ وَالْفَاجِرَ
وَلَا يُعْطِي الْإِيمَانَ إِلَّا مَنْ أَحَبَّ». از امام صادق علیه السلام روایت

^{۵۸} آل عمران / ۱۷۸.

^{۵۹} مشکاة الأنوار ص ۹۷.

است که فرمودند: خدای متعال مال را به نیکوکار و فاجر (اهل گناه و فسق) می دهد ولی ایمان را تنها به کسی که دوست می دارد می دهد.^{۶۰}

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «إِنَّ هَذِهِ الدُّنْيَا يُعْطَاهَا الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ وَإِنَّ هَذَا الدِّينَ لَا يُعْطِيهِ اللَّهُ إِلَّا خَاصَّتَهُ». از امام باقر علیه السلام روایت شده است که فرمودند: همانا دنیا به نیکوکار و فاجر داده می شود ولی خدای تعالی این دین را فقط به خاصان درگاهش می دهد.^{۶۱}

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا ابْتَلَاهُ وَتَعَهَّدَهُ بِالْبَلَاءِ كَمَا يَتَعَهَّدُ الْمَرِيضَ أَهْلُهُ بِالطَّرْفِ وَوَكَّلَ بِهِ مَلَكَينِ فَقَالَ لَهُمَا أَسْقِمَا بَدَنَهُ وَضَيِّقَا مَعِيشَتَهُ وَعَوِّقَا عَلَيْهِ مَطْلَبَهُ حَتَّى يَدْعُوَنِي فَإِنِّي أَحِبُّ صَوْتَهُ فَإِذَا دَعَا قَالَ أَكْتُبَا لِعَبْدِي ثَوَابَ مَا سَأَلَنِي فَضَاعِفَاهُ لَهُ حَتَّى يَأْتِيَنِي وَمَا عِنْدِي خَيْرٌ لَهُ وَإِذَا أَبْغَضَ عَبْدًا وَكَّلَ بِهِ مَلَكَينِ فَقَالَ أَصِحِّمَا بَدَنَهُ وَسَعِّمَا عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ وَسَهِّلَا لَهُ مَطْلَبَهُ وَانْسِيَاهُ

^{۶۰} التمهيص ص ۵۱.

^{۶۱} التمهيص ص ۵۱.

ذِكْرِ فِائِي أُبْغِضُ صَوْتَهُ حَتَّى يَأْتِيَنِي وَ مَا عِنْدِي شَيْءٌ لَهُ». از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمودند: خدای متعال هنگامی که بنده ای را دوست بدارد، او را مبتلا می کند و با بلا به او رسیدگی می نماید همان گونه که اطرافیان مریض با هدیه ها به او رسیدگی می کنند، و دو فرشته را به او می گمارد و به آن دو می گوید: بدنش را مریض کنید، معیشتش را سخت کنید و خواسته اش را به تعویق (تأخیر) اندازید، تا مرا بخواند پس به درستی که من صدایش را دوست می دارم، و هنگامی که دعا می کند، خداوند دستور می دهد که برای درخواستش پاداش بنویسید و آن را مضاعف گردانید تا نزد من آید که آن چه پیش من است برای او بهتر است. و ان گاه که خدای متعال نسبت به بنده ای (به جهت اعمال ناپسندش) تنفر داشته باشد، دو ملک را بر او مأمور می کند و به آن ها دستور می دهد که بدنش را صحیح کرده و روزیش را وسعت بخشید و رسیدن به خواسته هایش را آسان گردانید و او را از یاد من غافل سازید، چراکه صدای او نزد من مبعوض است، تا به این شکل به دیدار من آید، در حالتی که برای او نزد من چیزی نیست.^{۶۲}

^{۶۲} التمحیص ص ۵۵.

پس آبادانی دنیا و دارائی های دنیوی، ملاک درستی و بر حق بودن صاحبان آن، و فقر و نداری، ملاک گمراهی و بر حق نبودن اهل آن نیست.

گاهی تأخیر در اجابت دعا می شود و برای بنده در این تأخیر، ثمرات فراوانی است، از آن جمله این که ممکن است گاهی اجابت دعا به تأخیر بیافتد به جهت آن که هنوز زمان مناسب آن فرا نرسیده است و اگر زودتر از موعد اجابت شود، به ضرر دعا کننده خواهد بود. دیگر آن که خدای متعال دوست دارد با تأخیر در اجابت، بنده بیشتر به درگاه خداوند دعا کند و در نتیجه دعای بیشتر، درجات انس و قرب او به خدای متعال بیشتر گردد. و گاهی به جهت آن است که با دعای بیشتر، پاداشی بزرگتر و بیش از آن چه بنده خواسته است، به او عنایت کند.

احمد بن محمد بن ابی نصر می گوید به حضرت ابوالحسن الرضا علیه السلام عرض کردم: قربانت کردم: من چند سال است که از خدا حاجتی درخواست کرده ام و از تأخیر اجابتش در دلم شبهه و نگرانی به وجود آمده است؟ فرمودند: ای احمد! مبادا شیطان بر

(دل) تو راهی باز کند، تا تو را ناامید کند، همانا امام باقر علیه السلام می فرمودند: هر آینه مؤمن حاجتی از خدا می خواهد و اجابت آن به تأخیر می افتد، به خاطر محبوبیت آوازش (نزد خداوند) و شنیدن صدای گریه اش، سپس فرمودند: به خدا سوگند آنچه خدای عزّ و جلّ برای مؤمنین به تأخیر می اندازد، بهتر است برای ایشان از آنچه زود به آن ها عطا فرماید، و دنیا چیست؟ امام باقر علیه السلام می فرمودند: سزاوار است برای مؤمن که دعایش در حال آسایش همانند دعای او در حال سختی باشد، و چون به او داده شد (آنچه درخواست کرده از دعا) سست نشود. ... (سپس در ادامه حضرت فرمودند:) همانا کسی که در این دنیا دارای نعمت است، اگر هر گاه درخواست (چیزی از خدا) کند و به او داده شود، (حرصش زیاد می گردد) و غیر آن چیز را نیز می خواهد، و (در نتیجه) نعمت خدا در چشم او کوچک و خوار می گردد، و از هیچ چیز سیر نمی شود، و چون نعمت فراوان می شود، مسلمان از این راه به خطر می افتد، (و این خطر) به خاطر آن حقوقی (است) که بر او واجب می شود، به خاطر آن که بیم آن می رود، بواسطه این حقوق در فتنه و آزمایش

قرار گیرد(و در آداء آنها کوتاهی کند)، بگو بدانم: اگر من به تو چیزی گفتم، به آن اعتماد داری؟ عرض کردم: فدایت گردم، اگر من به گفته شما اعتماد نکنم، پس به گفتار چه کسی اعتماد کنم؟! با اینکه شما حجّت خداوند بر خلق او هستید؟ فرمودند: پس تو به خدا (و وعده‌ها و گفتارهای او) اعتمادت بیشتر باشد، زیرا خداوند به تو وعده اجابت داده است، و همانا اجابت دعای تو به موعدی واگذار شده است، آیا خدای عزّ و جلّ نمی فرماید: «وَ إِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ» و هر گاه بندگان من، درباره من بپرسند از تو، پس همانا من نزدیکم و اجابت می کنم دعای آن که مرا بخواند.^{۶۳} ؟ و فرموده است: «لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ» نوید نباشید از رحمت خدا.^{۶۴} و نیز فرموده است: «وَاللَّهُ يَعْذُكُمُ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَ فَضْلًا» و خداوند از جانب خود به شما مزه آمرزش و فضل می دهد.^{۶۵} پس تو به خدای عزّ و جلّ اعتمادت

^{۶۳} بقره / ۱۸۶.

^{۶۴} زمر / ۵۳.

^{۶۵} بقره / ۲۶۸.

بیشتر باشد از دیگران، و در دل خود جز خوبی راه ندهید، که شما
آمرزیده‌اید.^{۶۶}

حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام در نامه ۳۱ نهج البلاغه
خطاب به حضرت مجتبی علیه السلام می فرماید: «رَبِّمَا أُخِّرَتْ
عَنْكَ الْإِجَابَةُ لِيَكُونَ ذَلِكَ أَكْبَرَ الْأَجْرِ السَّائِلِ وَأَجْرُ لِعَطَاءِ الْأَمَلِ»
چه بسا اجابت دعا به تأخیر می افتد تا اجر بیشتر و عطائی بالاتر از
آن چه آرزو داشته به داده شود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَدْعُو اللَّهَ بِدُعَاءٍ
إِلَّا يَسْتَجِيبُ لَهُ فَإِمَّا أَنْ يُعَجَّلَ فِي الدُّنْيَا وَإِمَّا أَنْ يَدَّخِرَ فِي الْآخِرَةِ وَ
إِمَّا أَنْ يُكْفَرَ عَنْ ذُنُوبِهِ». رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فرمودند:
هیچ مسلمانی نیست که با دعائی خدای متعال را بخواند مگر این که
خداوند دعایش را مستجاب می کند، (به این صورت که) یا در همین

^{۶۶} اصول کافی ج ۲ ص ۴۸۸.

دنیا به او می دهد و یا برای آخرتش ذخیره می کند و یا این که از گناهانش می آمرزد.^{۶۷}

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَنَّ الْكَافِرَ لَيَدْعُو فِي حَاجَتِهِ فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَجِّلُوا حَاجَتَهُ بُغْضًا لِصَوْتِهِ وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيَدْعُو فِي حَاجَتِهِ فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَخْرُوا حَاجَتَهُ شَوْقًا إِلَى صَوْتِهِ فَإِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ دَعَوْتِي فِي كَذَا وَكَذَا فَأَخْرْتُ إِجَابَتِكَ وَتَوَابِكَ كَذَا وَكَذَا قَالَ فَيَتَمَنَّى الْمُؤْمِنُ أَنَّهُ لَمْ يُسْتَجَبْ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا فِيمَا يَرَى مِنْ حُسْنِ التَّوَابِ». از حضرت صادق علیه السلام روایت است که فرمودند: همانا کافر به خاطر حاجتش دعا می کند و خدای عز و جل می فرماید: زود حاجتش را بدهید به خاطر این که از صدای او بدم می آید و مؤمن به خاطر حاجتی که دارد، دعا می کند، اما خدای عز و جل می فرماید: حاجتش را به تأخیر اندازید، چون مشتاق صدای او هستم، پس هنگامی که روز قیامت می شود، خدای عز و جل می فرماید: در فلان حاجت به درگاهم دعا کردی و من اجابتش را به تأخیر انداختم، (حال) ثواب تو فلان مقدار است،

^{۶۷} جامع الأخبار (للشعیری) ص ۱۳۳.

حضرت فرمودند: مؤمن به خاطر ثواب نیکوئی که می بیند، آرزو می کند که ای کاش هیچ دعائی از او در دنیا مستجاب نمی شد.^{۶۸}

گاهی نیز دعا اجابت می شود ولی بنا به دلایل و مصالحی، برآورده شدن آن به تأخیر می افتد. عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: «قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَيْسْتَجَابُ لِلرَّجُلِ الدُّعَاءُ ثُمَّ يُؤَخَّرُ قَالَ: نَعَمْ عِشْرُونَ سَنَةً» اسحاق بن عمار می گوید به امام صادق علیه السلام عرض کردم: آیا می شود دعای بنده ای اجابت شود اما (برآورده شدنش) به تأخیر افتد؟ فرمود: بلی، حتی بیست سال.^{۶۹}

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: «كَانَ بَيْنَ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمْ^{۷۰} وَ بَيْنَ أَخْذِ فِرْعَوْنَ أَرْبَعُونَ عَامًا». از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمودند: از زمان وعده خداوند به حضرت موسی و حضرت هارون - علیهما السلام - که فرمود: دعای

^{۶۸} المؤمن ص ۳۴.

^{۶۹} عدة الداعی و نجاح الساعی ص ۲۰۳.

^{۷۰} یونس / ۸۹.

شما اجابت شد، تا زمان نزول عذاب بر فرعون، چهل سال فاصله بود.^{۷۱}

در پایان، خداوند منان را شکرگذاریم که ما را به طریق مستقیم - قرآن و عترت - راهنمایی نمود و از پیشگاه او خواستاریم تا به حقّ مقربین درگاهش و اشرف مخلوقاتش، محمد و آل او صلوات الله علیهم اجمعین، این اثر کوچک را به لطف و کرمش از ما قبول بفرماید و از لغزش هایمان درگذرد. آمین.

^{۷۱} عدة الداعی و نجاج الساعی ص ۲۰۳.

فرازی از زیارت امین الله:

«اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ نَفْسِي مُطْمَئِنَّةً بِقَدْرِكَ رَاضِيَةً بِقَضَائِكَ مُوَلَّعَةً بِذِكْرِكَ وَ
دُعَائِكَ مُحِبَّةً لِصَفْوَةِ أَوْلِيَائِكَ مَحْبُوبَةً فِي أَرْضِكَ وَ سَمَائِكَ صَابِرَةً
عَلَى نَزُولِ بَلَائِكَ شَاكِرَةً لِفَوَاضِلِ نِعْمَائِكَ ذَاكِرَةً لِسَوَابِغِ آلَائِكَ مُشْتَاقَةً
إِلَى فَرَحَةِ لِقَائِكَ مُتَزَوِّدَةً التَّقْوَى لِيَوْمِ جَزَائِكَ مُسْتَنَّةً بِسُنَنِ أَوْلِيَائِكَ
مُفَارِقَةً لِأَخْلَاقِ أَعْدَائِكَ مَشْغُولَةً عَنِ الدُّنْيَا بِحَمْدِكَ وَ تَنَائِكَ».^{٧٢}

^{٧٢} الغارات (ط - الحديثه) ج ٢ ص ٨٤٧.